

ténelmi, hanem helyrajzi tanulmányokat is végzett. Egy évvel ezelőtt lent járt Rodostóban, ahol a bujdosók életének még valami halkán tovább élő nyomait is módja volt tapasztalni. Stílusának finom s nem tulzó archaizmusán kívül ez a tapasztalatszerű tájékozottság teszi, hogy könyve olyan meggyőzően tudja annak a kornak hangulatát az olvasó lelkébe árasztani.

Komáromi János regénye méltóképen vezeti be Rákóczi halálának az 1935-ös esztendőben eljövendő második centenáriumát.

Galamb Sándor.

Papp Jenő: A mai Magyarország erkölcsrajza.

Papp Jenő könyvében, *A mai Magyarország erkölcsrajza*-ban az a meglepő s az biztosít önálló helyet a hasontémák birkózói közt az írójának, hogy dacára a diagnózisözönnek, amely könyvében végighömpölyög, nem kelti egy agyi jégvilág benyomását, ami a többi ilyenirányú könyveket csaknem mindig végigkíséri, hanem meleg, lüktető, fájdalmas, közvetlen és emberi. Olyan közvetlen és olyan emberi, mintha valaki, akinek életén nagy súlyokként csüngenek a mai élet csaló és álorcás fonákosságai, őszinte, közvetlen és emberi módon fölpanaszkodna, elmondaná, mi fáj, közvetlenül kitergetné a korhoz viszonyuló életet, nem különítené el a világtól, hanem úgy beszélne, mint aki együtt cselekszik, együtt sodródik, együtt szenved a lefelé hulló, elhibázott és egész bensejével fölfelé vágyó magyar étellel. Valami mély panasz ez a könyv, egy ember és egy kor őszinte, az önismerés, a mellverés és a szomorúvá fájult ember hangján izzó, kíméletlen és gyónó önvallomása. Egy koré, amelyben végzeteseket tévedett, végzetes nagyokat elmulasztott és végzetes bűnökbe esett az önmagáról

való határozatra képes magyarság, amelyben jóformán mindent elhibázott, minden tennivalót elodázott, minden kérdés elől jelszavak jótékony és bénító mámorába lankult, sziklákhoz való erejét kavicsokra pazarolva, fáradt lett minden eszméhez, amely fölemelhette vagy legalább a megoldás és a felemelkedés kezdetéig érintetlenül tarthatta volna. Valami sajtó önvallomás ez a könyv, amelyben egy korától ütlegelt, átítatott, meghajszolt és eltévedt ember őszintén és takaratlanul nevén nevezi a mérgeket, amelyeket kitermelt és életébe asszimilált a szédülő és kaoszba rogygyant magyarság, valami kegyetlenül és torkot szorítóan őszinte gyónás önmagunkról, önön kapkodásunkról, tervtelenségünkéről és bűnhődésünkéről, amelyet alighanem megérdemeltünk. Az embernek az az érzése, mikor olvassa a könyvet, hogy ez a negyvenegy fejezetnyi panasz szinte egyetlen ömléssel úgy loccsant ki a könyv írójából a gyónás és az ezáltal való megtisztulni vágyás kényszerének szorításában, hogy önnönmagában érzi kora minden elejtő vétkét, de minden föltörekvő nosztalgiáját is s hogy mikor kiált — mert egyetlen kiáltás a könyv — a milliókon felül a kezdetben tisztának indult, de az évek s a kor kényszerében bűnökben járó, eladott, korszerűvé alakult és régivé válni már nem tudó, magát is visszaköveteli az elfutott időtől s a szörnyű atmoszférától, amelyben jóformán minden falat kenyér árulás az ember számára, hívó és isteni eredetű önmaga ellen.

Könyvének negyvenegy fejezetében végigvesz Papp Jenő mindent, ami csak az háború utáni magyar életre jellemző és kíméletlen, sokszor megdöbbentő őszinteséggel tárja fel minden fakultáson a felszín alatt még egyre genyedő s az évek múlásával egyre szaporodó sebeket. A hibákat, a mulasztásokat, az öncsonkításokat, az ámításokat, a hazugságokat és az

önmérgezéseket. Remekül, a napi anyagonfölülemelkedő hivatott ujságíró szemének élességével lát meg mindent, nem hátrál meg semmi előtt, ami fáj neki s egyetlen elhibázott lépést se hagy felpanaszolatlanul. Jól lát és jól tudja, mi volt és mi van itt. Az őszinteség tiszta akkordja, ahogy könyvét kezdi: *«Nagyon sok időt töltöttünk el azzal, hogy a katasztrófa után kerestük a negatívumokat. Ebbe még ma se fáradtunk bele...»*

Igy kezdi a könyvét, azután végigvisz bennünket a forradalom utáni időkhöz, elmondja, hogy csak elégtételt követeltünk és nem teremtettünk új világot, rámutat a politika és a tőke hibáira, elmondja, hogy a kijátszott és megcsalt ifjúságnak elvették a hitét, kicserézték és megrontották, kitergetti az üres jelszavak szekulatív világát, bemutatja a pénz, a bankok és a kartellek szörnyű nagyhatalmát, a tehetlenségünket, a hiúságunkat, a megvehetőségünket, elmondja, mint szöttek át meg át bennünket az anyagiasság, a profit és a megalkuvás szálai, mint feketedett el a férfi és nő egymáshoz való viszonya, mint ment tönkre a család, bukott meg a szerelem, a házasság, a gyermek szentsége, mint bukott le a nő, mint ideál s a férfi, mint az élet hőse, mint zuhant el művészet, irodalom, mint mételyeződött meg a közélet, hogy lett úrrá rajtunk a kényelemvágy és a félelem minden teherviselés ellen, mint bukott meg a parlamentarizmus, mint lett kétlaki az élet és kétféle az erkölcs s hogy jött létre a nagy lelki bomlás, amely alatt most az egész világ senyved. Mindezt elmondja és minden sorában benne van a szándék, hogy semmit se takarjon el, mindent napvilágra hozzon, mindent megmutasson és minden romlásnak megmutassa az idők alatt nőtt mélybe kapaszkodó gyökereit. Néha szinte felszisszen az ember,

néha a keze ökölbe szorul. És nincs kitérés a sorok és az állítások elől, mert igazak és így igazak. Mintha egy tükörben visszafelé forgatnák az időt s a tükör mindig megmutatná a végzetesen jellegzeteset: önarunk és önéletünk kétségbeesett, kapkodó, erőlködő, mosolyogni igyekvő, de tragikus torzát. A züllött és gazdátlan időkben önmagunk züllő és gazdátlan életét.

A kor önismeretének fájó magaspontja ez a könyv, azt lehetne hát mondani, hogy ennyi önismeret egyenlő a gyógyulással s ha idáig vagyunk, hogy egy kor utálva és fájva elpanaszolja önmagát, az a panasz a gyógyultság és az újrakezés szava. Pedig nem és éppen itt reprezentálja tökéletesen a kort ez a könyv: csak panaszkodik és eneráltan és fáradt aktivitással vall önmagáról, mintha egy hosszú évekig morfinista, önmagát zokogva sajnáló legtisztább öntudatának perceiben vallana a morfium végzetes szenvedélyéről, amelyet elhagyni már nincs ereje, mert átjárta vérét a mérge. Nincs lázadás ebben a könyvben, nincs feltorlódozó, fenyegető izom, nincs ellenállás és nincs őrző, önfeláldozó, gyilkos hajrá. Ennyi önismerés után csak egy szent, tisztító, nagy és minden eltévelyedést, pózt és hazugságot gyökerestől kitépő magyar, de magyar belső megújulás szárnyaló, igehirdető himnusza következhetnék, a megcsúfolt ember tomboló tisztaságvágyának feltörése, heroizmus, leszámolás, új élet, új keretek, új hit lehetőségének döngő és kiáltó követelése, egy szentséges égés kínunkból és becsapottságunkból feltámadó önmagunkért, mindent elsöprő extázisa a büntető és teremtő erőnek; ezzel azonban adós marad a könyv. Ezzel végérvényesen, jellemzően, éppen őszinteségéből vétetten adós marad, mert a múlt és az életek mélyén már haldokló jelen lelkiségének önvallo-

mása, amely nem tud és nem mer túllépni önmagán. Bizonyos, hogy ezidőszerint s magyarul korszerűbb és korhűbb könyvet korunkról nem olvashatunk.

Dallos Sándor.

A Magyarság Néprajza. II. kötet. A tárgyi néprajz második fele. Irták: Györfly István és Visky Károly. Kir. Egyetemi nyomda, Budapest.

A Hóman—Szekfű Magyar Történet testvér kiadványaként a múlt év végén jelent meg *A Magyarság Néprajzának* első kötete. Most pedig a második kötete, mely ugyancsak a magyarság tárgyi néprajzát — gazdag képanyaggal — szemléltetően adja a magyar olvasó kezébe.

Nem használjuk a könyv megjelenésén érzett örömnkben az elcsépelet «hézagpotló» kifejezést, mert ennek a munkának a magyar életbe való betoppanása sokkal többet jelent. A gondolat megvalósítása, *A Magyarság Néprajza*: missziós tett.

Egyetlen hibája, hogy sokáig késett. Tanulmányozása, megértése régen közelebb vitte volna a falu hűtlenné vált városi fiát a földhöz, a föld népéhez. És Trianon előtt hiánytalanul kaphattuk volna meg az elszakított területek magyarságának néprajzát is, melynek rendszeres felkutatását lehetetlenné tette a mai helyzet.

De a tízéves, tudományos kutatás alapján feldolgozott anyag, eddig ismeretlen csodáitól is meggazdagszik lelkünk és elámulunk azon, hogy saját fajunk multjáról, életéről, tehát magunkról eddig oly keveset tudtunk.

De honnan is meritettük volna az ismereteket? Hiszen a tiszta látást, csak ilyen egy — tudományos kutatás alapján — rendszeresen és szeretettel megírt munkának tanulmányozása adhatja meg. Az vezethet a valóság megismeréséhez, hogy: a magyar nép lelki adottságának milyen jelentős része van a nemzeti hagyományok-

nak, a nemzet sajátos értékeinek megőrzésében.

A magyar nép, — mint valami hatalmas erővel hömpölygő ősi folyam — egy ezredév viszontagságai között is — saját medrében maradt. Dajkálta, őrizte a nemzeti hagyományokat, ősi szokásokat, faji sajátosságokat és hűségével öntudatlanul is erős gátat emelt az idegen beáramlások ellen.

Nem mondjuk, hogy idegen hatás semmiféle vonatkozásban sem vágott — itt-ott — rést a védgáton; de az időtálló értékeket hamisítatlan tisztaságban máig megőrizte a néplélek.

Ha figyelemmel olvassuk *A Magyarság Néprajzát*, észre sem vesszük, máris visszamentünk régi életünkbe, visszatértünk a föld szelleméhez, mely oly messze maradt mögöttünk, kivált a mai idők zürzavarában.

Mit is kapott eddig a városi polgár a falu életéből? A komoly szépirodalmat kivéve — mely az utóbbi évtizedben a népeletből veszi friss színeit — többnyire: kirakat-népiességet, ügyeskedéseket kapott a város. A nép képességeinek gazdagságát, sokrétűségét megcsillogtatták előtte ezek a jelenségek is, de ezek a tulajdonságok úgy viszonylanak valódi értékeikhez, mint egy vásári matyómunka az ősi, nemesszépségű és anyagú, értékálló matyóhimzéshez.

A magyar fajban rejlő nemzetfenntartó értékeket *A Magyarság Néprajzából* ismerhetjük meg. Aki megismeri és megérti, az meg is szereti a magyar népet és lelkiközösségbe kerül vele. Talán még az a közömbös városi polgár is, aki eddig a Néprajzi Múzeumunk vitrinjeiben látott ősi magyar emlékek, hagyományok tárgyi bizonyítékait nem kísérte több érdeklődéssel, mint a Malaj-sziget világának különlegességeit, mert nem értette a tárgyak jelentését.

A Magyarság Néprajzának máso-